

TÜRK HALK KÜLTÜRÜ'NDE DOĞANŞEHİR TÜRKÜLERİ VE YAŞANMIŞ ÖYKÜLERİ

HASAN ÇELİK
KAFKAS ÜNİVERSİTESİ / EĞİTİM FAKÜLTESİ

Makalemize başlamadan önce dilerseniz Doğanşehir ilçesi hakkında kısaca bilgi verelim. Doğanşehir Malatya İli'nin Güneybatı'sın da kurulmuştur . Merkez nüfusu 2000 yılı nüfus sayımına göre 13.517 kişidir. İl merkezine olan uzaklığı 57 km.'dir . Karasal iklimin hakim olduğu ilçede, halkının %90 'ının geçim kaynağını tarım ve hayvancılık oluşturmaktadır .*

Özellikle Polat** ve çevresinin kendisine has ağız yapısıyla okunan türküler , ilçe kültürünün önemli unsurlarını barındırır . Ancak yeteri kadar özenin gösterilmemesi ve alanında yetkin kişilerce çalışmalar yapılmaması , bu türkülerin TRT repertuarına farklı iller ve farklı kişilerce kazandırılmasına sebebiyet vermiştir. Bu da "ilçe kültürünü olumsuz etkilemekte ve yeni yetişen genç kuşağın kendi kültürünü tanıyamaması" gibi sorunları doğurmaktadır . Bu bilgilerimize " *Dağlar seni delik delik delerim*" türküsünü örnek gösterebiliriz . Yörede hala söylenen ve hikayesi dillerden düşmeyen türkü , TRT repertuarına Sivas / Kangal yöresi ve Muhlis Akarsu Nida Tüfekçi derlemesi olarak geçmiştir. Burada bir konuya açıklık getirmekte yarar görüyorum zira amacımız kimseyi durduk yere eleştirmek değildir . Elbette ki bütün türküler ülkemizin zenginliğidir . Ama unutulmaması gereken nokta türküler zengin kılan en önemli unsur onların "*öznel*" yapılı olmasıdır . Bu "*öznel*" korunması türkülerin doğru aktarılması ve doğru icra edilmesi açısından son derece önemlidir. Bu genel bilgileri aktardıktan sonra , türkümüze kaynaklık etmiş öykümüzü anlatmakta yarar görüyorum . Uzun hava türünde söylenen türkü , 1927 yılından beri söylenmek de olup divan sazı ile çalınır . Türkü , 1327 doğumlu Bekir Eğilmez ve Eşoğ'un oğlu Abdullah Çoşkun'dan alınmıştır .

---

* Doğanşehir Kaymakamlığı resmi web sitesi : www.dogansehir.gov.tr

** Polat , 5.765 nüfuslu ve ilçe merkezine 12 km. uzaklıkta bulunan bir beldedir .

ÖYKÜSÜ :

Hüsne ve Eşoğ (Kara Aşe) adlı iki bacı Polat'ın Dervent dağı eteklerinde mermerik (mantar) toplamaya giderler.Nişanlısı ince hastalıktan ölmüş Kara Aşe dertlidir. Bacısı da onun derdine üzülmemektedir .

İçindeki yar acısını dağlarla paylaşmak isteyen Eşoğ dağları da sessiz bulunca başlar derdini dökmeye . Dağda kendilerinden başka kimsenin olmadığını sanmaktadırlar.Bu sırada köyün garip çobanı onların sesini duyarak dinler ve sürüyü önüne kattığı gibi ovaya götürür .

Sürünün zamansız geldiğini gören çevre halkı telaşlanır , sebebini sorun – ca da türkünün son sözlerini duyan çobandan şu cevabı alırlar; "Hüsneyle Eşoğ dağları delik delik edip yakıyorlar , ben de sizin sürünüzü kurtardım" der. Türkünün öyküsünden çıkan dizeler ise şöyledir ;

Dağlar seni delik delik delerim
Halbur alır toprağın elerim
O yar koyun olsa bende kuzusu
Ardı sıra meler meler giderim

----- * * * * * -----

Dağlar senin yükseğine çıkarım
Çıkarım da enginine bakarım
Eğer dağlar dediceğim olursa
Sana lale sümbül takarım
Eğer dağlar dediceğim olmazsa
Seni vurur ataşıma yakarım

----- * * * * * -----

Dağlar senin ne karanlık ardın var
Lale sümbül boynun eymiş derdin var
Elalemin vatanı var yurdu var
Benim yurtsuz kalışıma ne denir

----- * * * * * -----

Türkü ile ilgili bilgi : GÜNAYDIN Metin , KAYGUSUZ A . Vahap , " Doğanşehir İlçesi " adlı eserden alınmıştır . Eser yerel basım niteliğinde olup tarihsizdir .

AHA GILIÇ AHA MEYDAN VURANA*

Uzun hava olarak divan sazı eşliğinde söylenen bu türkü ise 1910-1915 yıllarından beri söylenmektedir . Hikayesi :Kurtuluş Savaşı sırasında daha birkaç günlük evli iken askere giden Mustafa oğlu Kara Mustafa'nın asker- de yaralanmasından dolayı köyüne öldü haberi gelir . Bunun üzerine çok severek evlendiği karısı kızın babası tarafından bir başkasına tekrar verilir .

Yarası iyi olup savaş sonrası köyüne dönen Mustafa durumu öğrenir ve çok üzülür. Üzüntüsünü azaltmak için kendisini avcılığa adar . Sırtına tü – feğini takar gece gündüz dağlarda av peşinde koşar .

Polat'ın batısında bulunan Kuzkaya'da keklik avlarken bastığı taşın kayması sonucu uçuruma düşerek paramparça olur ve ölür.Olayı gören çobanlar derhal durumu Mustafa'nın babasına bildirirler.Olay yerine gelen baba oğlunun cesedi üzerine kapanarak bu türküyü söylemiştir . (Önceleri ağıt olarak söylenen bu dizeler daha sonra türkü olarak söylenmeye başlanmıştır .)Türkü 1315 doğumlu Bekir Yoldaş'tan alınmış ve söz konusu kişi türküyü söyleyenin (Mustafa'nın babasını kastediyor)bizzat ağzından duyduğunu beyan etmiştir .

GÜFTESİ :

Şahinidim Guzkaya'ya dünedim
Çalındım çırpındım kalkmaz kanadım
Ben bahtımı bir soysuza sınıdım
Daşa bassam belli olur izlerim

----- * * * * * -----

Aha gılıç aha meydan vurana
Canım kurban yar kıymatı bilene
Ben o yari sevmişem kimene
Sebep olan kapı kapı dilene

**Muhannet gelin , derdin ne derin
Asker mi yarin , aldı dert beni**

----- * * * * * -----

**Bir taş attım garlı dağın ardına
Vardı düştü nazlı yarin yurduna
Söyleyin de şu güzelin derdi ne
At ı aldım onu yaya mı koydum**

----- * * * * * -----

**Boğumlu cizmayı giymeymişim
Silkinip doru ata binmeliymişim
Çok yaşayıp cefa çekmektenise
Az yaşayıp devran sürmeliymişim**

----- * * * * * -----

**Muhannet gelin , derdin ne derin
Asker mi yarin , aldı dert beni**

---

* Türkü ile ilgili bilgi : GÜNAYDIN Metin , KAYGUSUZ A. Vahap , " *Doğanşehir İlçesi* " adlı kitaptan alınmıştır . Kitap yerel basım niteliğinde ve tarihsizdir .